

EĞİTİM, ETİK VE BİREY OLMAK

Erdem Hamamcı

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ JEODENİZ, ANKARA

Günümüzde eğitim kurumları, özellikle de sözde üniversiteler kurbanlarını, öğrenen, üreten ve var olanı iyi olanla değiştirebilen insan modeliyle alay edercesine, ezberleyen, ürettiği gibi görünen ve özellikle kurulu düzeni eleştiremeyen insanlar olarak yetiştirmeye odaklanmışlardır. Bu adaletsiz ve toplum açısından zararlı eğitim uygulamaları, bir yandan da ilköğretimden başlayarak taze beyinlere " varlıklı olanın insanca yaşamaya hakkı olduğu, bunun yolunun da bencillik ve fırsatçılıktan geçtiği"ni salık vermektedir. Onurlu insanlara özgü kavramların çarpıtıldığı ve yozlaştırıldığı toplumumuzda, artık saf ve iyi niyetli insan salak, dürüst insan, enayi olarak nitelendirilmektedir. Benzer olarak da bencil insan birey olmayı başarmış olarak tanımlanıp alkışlanmakta, fırsatçılık ise "hür müteşebbislik" olarak görülmektedir. Eğitim sistemimizin bütün yoz değerleri ile kirletilmiş günümüz insanı için idealist insan aptaldır. İdealist genç alay konusudur, öğretmen denen yaratık hayatta başarı kazanamamış kişidir. Para kazanmak, saygınlık kazanmanın tek yoludur. Eğitim sisteminin adaletsiz olduğu savı da elbetteki fırsat eşitsizliğine yapılan bir vurgudur. Günümüzde insanca koşullarda eğitim görme hakkı yalnızca varlıklı olana aittir. Yoksul ailelerin çocuklarına yığma okullarda eğitiliyor süsü verilirken, geri kalana ise parası kadar eğitim hakkı tanınmakta, sonuç olarak ta parası olanın okuyabildiği, okuyanın para kazanabildiği zincirleme aktarım, kısır döngü halinde, adeta kuvvetin baba-badan oğla verasetle geçtiği saltanatı andırmaktadır. Hem adaletsizliğe hem de kavramların çarpıtılmasına bir başka örnek ise "güncel" yetkin mühendislik" saçmalığıdır. Bu saçmalığı ortaya atanlara göre, "yetkin mühendis" sözlük anlamının aksine birden çok mühendislik disiplininin anlayana ve her birinde yetkiye, yani gerekli diplomaya sahip olan çalışandır. Oysa ki bu joker eleman aldatmacasının amacı, işyeri sahipleri için aynı işyerinde, örneğin hem jeoloji hem de inşaat mühendisi çalıştırma zorunluluğunu ortadan kaldırarak işsiz kalan çalışanın ücretini kazanca çevirmektir. Dayatılmaya çalışılana farklı olarak, "yetkin" kendi disiplininde yeterli ve öğrenmeye açık olan demektir. Ezbere eğitim geleneği yüzünden hala kendi mesleğini yeterince öğrenememiş bir genci sırf patronunun kazancını katlamak için başka bir diploma almak üzere dört sene daha okul sıralarına tutsak etmek olsa olsa "insanlık suçu"dur. Evet, mesleğinde yetkin olmak zorunludur ve gerçekten yetkin olmanın biricik yolu da "iş içinde, iş arıcılığı ile iş için" eğitim ilkesinden geçmektedir. Bu ilkenin eğitim bilimindeki karşılığı, Türkçesi "kılgılı, kılgısız, uygulamalı, pratik" olan politeknik sözcüğüdür. Dünyada ki en güzel meyvelerini "köy enstitüleri" örneği ile ülkemizde vermiş olan uygulamalı eğitim, "politeknik eğitim" adı ile ilk kez Fransız Devrimi sırasında kullanılmıştır. Kavramı bugünkü anlamında ilk kez kullanan ise Kari Marx'tır. Marx konuyu "öğretimin maddi üretim ile birleştirilmesi" anlamında betimlemiştir. Bu tanıma göre insanlar daha gençlik döneminden başlayarak hem zihinsel hem de bedensel bir çalışmaya tabi tutulmalıdırlar; yani öğretim ile üretimdeki uygulamalı çalışma birbirleriyle birleştirilmelidir. Bu yolla şu iki amaca erişilecektir; zihinsel çalışma ile bedensel çalışma arasındaki ikilik ve karşıtlık ortadan kaldırılacak, bu yapılırken de insanın çok yönlü gelişimi sağlanacaktır. Bilindiği üzere klasik eğitim zihinsel çalışma ile bedensel çalışmayı birbirinden ayırır, bu yüzden de ezbere dayalıdır ve verimsizdir.

Özelde eğitim kurumlarında genelde tüm yaşam alanlarımızda adaleti sağlamanın tek yolu insanı merkez alan etik kurallar ve bu kuralları inatla uygulayacak yürekli bireylerdir. Başka bir söyleyişle hiçbir şey yapmadan şey gibi yaşayanlara değil, kötüyü gidişi engellemek adına bir şeyler yapıp, onurlu bireyler olabilen insanlara gereksinim vardır.

Konuşmamın başında bahsettiğim baskı ve yozlaştırma aygıtları ile kişiliksizleştirilip tek tipleştirilen günümüz insanı, korkunun en ezici halini, yani "korkudan korku"yu içselleştirmiştir. Korkudan korku, yaptığımızda korku duyacağımız bir davranış yapmaktan korkmak demektir. Korkudan korku iki çeşittir; birincisi insanın varoluşundan bu yana süregelen "bireysel korkudan korku"dur. Örneğin ölümden korkan bir insanın mezarlardan korkmaktan korkup mezarlığa hiç gitmemesidir. İkinci çeşit korkudan korku ise sınıflı toplumun oluşumundan bu yana süregelmektedir. Buna verilebilecek basit ve yüzeysel örnek ise şöyle olabilir; güçlü bir insanın haksız olmasına rağmen güçsüz fakat haklı olan başka bir insanı ezmesine tanıklık eden üçüncü bir bireyin, müdahale etmenin doğru ve insanca olduğuna inanmasına rağmen, haksız fakat güçlü olanın kendisine zarar verip korkutmasından korkarak sessiz kalmasıdır. Bu tip insanlar, genellikle bir sonra ki adımda da haklı olduğu halde ezilenin haksız olduğuna kendilerini inandırarak vicdanlarını rahatlatırlar. Günümüzün sınıflı toplumunda, korkudan korkunun başlıca kaynakları, resmi veya gayri-resmi terör, sosyal güvenliğin yokluğu veya yetersizliği, işsizlik ve hukuka olan güvensizliktir. Peki, korkudan korkunun toplumsal ürünleri nelerdir?

- 1) Ettiklerinden korkacağı için, hiçbir şey etmeden şey gibi yaşayan edilgen bireyler
- 2) Korkak ve ezik bireylerin, bireysel kurtuluşu tek çözüm yolu olarak algılamalarından kaynaklanan bencillik
- 3) İnsanların gerçek bireyler olamamalarının yanında kendi gibi olanlarla da bütünleşememeleri nedeniyle toplum karşıtı güçler karşısında caydırıcı olamamaları, ancak verilene razı olabilmeleri
- 4) Korkuları ve bunun ürünü olan bencillikleri nedeni ile toplumsal ve insani değerlerini, öz kültürlerini yitiren insanların ruhsal bunalımları
- 5) Tüm meslektaşlarını rakip olarak görmekten, her an işsiz kalma olasılığından kaynaklanan huzursuzluk, iş ücretlerinin belirlenmesinde etkisiz kalınması nedeniyle yaşanan ekonomik sıkıntılar

Bencil ve duyarsız insan aynı zamanda kendini en çok beğenen, kendine toz konduramayan, bu yüzden de yanlışlarını kendini kandırarak örtbas eden insandır. Her yerde en iyinin kendisi olduğuna inandığı için sürekli ve zorbaca bir liderlik arayışı içindedir. Ne durumda olursa olsun başarısızlığı, kötü durumda olmayı kendine yakıştıramaz. Kendine göre, kendini en iyi yetiştiren, en yetenekli o'dur, neden iş bulamasın ki? En güzel veya yakışıklı, en zeki o'dur, neden işinden atılsın ki? Aynı zamanda herkesle her şeyi konuşarak çözebileceğine inanmaktadır, neden ücretine zam istediğinde alamaz ki?

Pislik içinde olmasına rağmen kendini çoktan kurtulmuş varsaydığı, başkalarını umursamadığı için aynı zamanda duyarsız, yalnız ve bu yüzden de edilgendir.

Toplumumuzda ve dünyadaki en yaygın ikinci insan yapısı da "yılgın insandır". O, korkak ve bencil insandan farklı olarak her şeyi görüp kavramakta, onurlu olduğu için iyiye ancak iyi, kötüye de ancak kötü diyebilmekte, kendini kandırmamaktadır. Düzeltmesi gerekeni görmekte, fakat kendini yetersiz bulmaktadır. Bu davranış biçimi, dürüstçe olmasına rağmen, en yüce değer olan insanın ezilmesine göz yumması, insandan umudu kesmesi nedeniyle utanç vericidir. Kendi içinde çelişkilidir, çünkü bozanın insan olduğunu görüp itiraf etmesine rağmen düzeldenin de o olacağına inanmamaktadır.

Yalnızca böylesine insan yapılarını aşacağılanmanın, olan biten yanlışları kınamanın artık kına yakmaktan farkı kalmamıştır. Peki çözüm nedir?

Bireysel kurtuluşun nasıl imkansız olduğunu sorgulayıp sorgulatmalı ve biz olabilmemizin önündeki en büyük engellerden birinin, bireyler arasındaki iletişimsizliği yok etmeliyiz. Korkunun, hele hele de korkudan korkunun insan onurunu ayaklar altına aldığı, korkunun ancak bilgi ve mücadele ile yenileceğini bilmeliyiz. Hatırlayalım, dünya hala tekrar gerçek sahiplerini bekliyor.